

Как направихме клизма на комунизма

Иван Докузов

Цял живот съм чужд сред свои. Под свои визирам българите, един от които е моя немилост. Каква немилостивост е животът ми, прехвърлил седемдесетата си люта зима, затрупваща ме с мразовитите си виелици, спускащи се към мен от всички немилостиво убождащи ме посоки. Чак до днес срещу мен е озъбено дивото лице на комунизма, жадуващо да ме погълне заради социалните ми стихове, които някога така много го уплашиха, та отне образователния ми ценз на филолог българист и с цялата си грубост и жестокост ме натика триста метра под умрелите в каменовъгления рудник „Ораново” недалеч от черночернеещите поплаци на река Струма, отцеждани от дълбоките очи на миньорите. Беше точно сто години след като Христо Ботев тръгна с двеста четника да освобождава българите от петвековните душмани, когато видях комунистите тирани сложили хомота на робите миньори, при които ме отвлякоха в своето насилие за личен роб, лишен дори от правото на живот. Защото според тях живот се римува само с хомот.

Две години и пет месеца след това. Подземна есен. Първите неделни часове. Денонощие и половина след като началниците комунисти си бяха отишли да отморяват или след своята петдневна работна седмица да гонят курвите, както казва, разкъсвайки ги под скърцащите си зъби, нашият бригадир Иван Томов. Как ядно ги смила под зъбите си бригадирът. Окачи ги ей така на всеки зъб по пет комунисти, захапел ги, запрегльща ги, разкъса ги, запрехвърля ги по зъбите си и както комунистите кървят размазани върху тях като под воденични камъни, докато ние, дванадесет миньори като дванадесет апостоли чакаме в странична ниша да се проветри от гъстите пушилки изгърменият бригадирски забой, той изведнъж, изплюл комунистите, станали под зъбите му на кайма, се обръща към мен и казва, както гледам учуден да падат комунистите помежду зъбите му, като че небето жвака вързуляци от съсирени светкавици:

- Журнал, комунистите ни смятат по-мъртви от умрелите. А може би имат право, щом са ни впрегнали на ешове на ешове в хамутите и шест дни в седмицата ден и нощ теглим земята да откъртим от нея възлицата, та да им светят, когато оправят женорята в съботите и неделите, докато ние се робим. Тяхната мама! Тринадесет фатални години ни смятат за ахмаци. Три зими преди това миньори от горния рудник „Пирин”, запушени съвсем от силикозата, съдеха мината, докато големците от Народното ли, от Хайдушкото ли събрание признаха мината за силикозна. Но нашите началници айдуци се възползваха от указа, залепиха се за него като за любовница, въведоха за себе си петдневка, а нас, бачкаторите, заробиха още по-дълбоко под мъртвите, оставяйки ни на шестдневна мъртвееща седмица. Ето защо, Журнал, ние, тук събраните възкръсналият името на трихилядния подземен колектив на мината те молим като един от нас да драснеш писъмце до големите айдуци от Хайдушкото събрание да ги известим какво направиха с узаконения им указ минните айдуци. Ти само го надраскай. Другото е обща работа.

Дванадесет чифта очи - очите на дванадесет апостоли, разраснали се в три хиляди подземници - се втурват наслагвани в мен като разжарени огньове. Сякаш душите на моите възкръснали братя се залепват за мен да експлодирам.

А в неделния ден зениците на три хиляди пирински миньори ме озаряват отвътре, сякаш запалените им лампи слизат от тях в мен и запалват думите ми върху листа. И словото свети ли, свети, адресирано до най-върлия червен айдук.

В понеделник подземие то е нашето тайно Оборище. Слагам писмото в ръцете на бригадира и той с едрия си глас го прочита пред петдесетте човечи от смяната. Сякаш Георги Бенковски чете Кървавото писмо на Тодор Каблешков - така светят думите в разпазената уста на Иван Томов. Петдесет съзаклятника слагаме подписите си, както с бургиите дупчим забоите да напъхаме в тях яките си думи и разтърсим земята. Иван Томов грабва пламналите думи и две седмици ги разнося тайно в рудниците на мината от участък в участък, от бригада на бригада, от човек на човек и от душа на душа, докато три хиляди миньори възкръснат за своята истина и облепят

писмото с подписите и със сърцата си - подпис до подпис, сърце до сърце и пламък до пламък в общия дигнал се в душите пожар. Може ли някой да угаси възкръсналите за истината?

На петнадесетия ден с опожареното писмо пътувам за столицата на червената глутница и от Централна поща го адресирам до баш глутника Тодор Живков. Писмото изпращам облепено с всички екстри и така го удостоявам със стойността на историческото „Запорожците пишат писмо до султана” отпреди повече от четири века, написано под громолната диктовка на атамана Иван Сирков, както се вижда от картината на гениалния руски художник Иля Репин, в която са изобразени тринадесет вида смях.

Четиридесет и два дена чакаме глутнишкия отговор. Когато го намирам в пощенската си кутия, сякаш чувам притихващото ръмжене на червената глутница, която утвърждава миньорското искане и след тринадесет години лъжи най-последно въвежда петдневна работна седмица и за подземните роби, таксувани наравно с умрелите. Не сте ли виждали клокоченето на гейзери сред заледената Тундра? Ей така като възкръснали от шеметна радост заклокочиха душите на миньорите, най-последно почувствали се победители над червените властници. И залетяха капите ни високо в небето, а след тях и душите и смеховете ни, които се вдигнаха да нахранят висината и охранят поднебесието с небивалата ни радост.

Но комунистическият тоталитаризъм всяка радост на робите трансформира на гейзери от сълзи и плачове, докато изпълнят и срутят пространството. Скоро след поднебесните ни възторзи двама юначаги ме викат със заповед в благоевградската Държавна сигурност.

- Ти ли ще оправиш този свят, бе мухльо? - реват срещу мен охранените им морди.

-А кой? - хвърлям в зиналите им лица въпроса си. - Вие ли, както шопите със сопите? Този свят добрува от такива като мен, а не от такива като вас!

Опване на гнилите им погледи в мен, опитващи да ме гноясат.

- По-полека, по-полека - казват.- Да не те стъмним и ти счупим виделото! Мръшляк!

Следва мълчание по-дълго и от век. Изпадали са им думите.

- Отивай в тъмницата, щом си ербап! Но внимавай! Защото виждаш ли тази кръв?... Преди теб тук беше един необразован дурак. Смляхме му тиквата. Та не ни предизвиквай! Подпиши призовката и тръгвай!

Всеки месец два-три пъти съм гост на тежкото им мълчание. Дълго-дълго ме кантарят на очите си за уплах - кандилкат ме ту вляво, ту вдясно, дано ми вземат ангелите.

- Чакаме от теб промяна - казват. - Защото пак си сгазил луковицата, та си размирисал барабар с рудника и небето. У-у-у, ще вкиснеш облаците в миньорите, та как ли ще ви пресукваме с тоягите! Внимавай в картинката! За твое добро ти казваме.

И така години наред. Мир да няма човек от техните заплашващи припеци, когато само срещата с тях е достатъчна да ти възври кръвта и избяга от теб на съсиреци. Колко ли човеци са съсирени в тази вмирисана от кръв дупка?

Май 1984-та. Годината на Оруел, ускорила страшния съд над комунизма. Банята на рудник „Ораново” със съблекалнята, където е срещата на двете смени - на излизащата и влизащата. На входа ѝ миньорите се редим да подписваме поредното писмо до Първия за издевателствата над нас от нашите чорбаджии - полагането на извънреден трудов ден по случай Първи май - труд, забранен от Кодекса за силикозните рудници, каквито са всички в мина „Пирин””. Обяснявам на миньорите протестната цел на писмото и всички се редят дисциплинирано да сложат своя висок граждански глас, за да бъдем чути чак в бърлогата на тоталитарната партия.

Но някой юда ни е предал. Скоро при нас се озовава Черния капитан, както захвапваме между зъбите си тъмното име на началника на рудника инженер Иван Анастасов, готови да го окълвем. Предаваме писмото от ръка на ръка и го укриваме. А Черен капитан ме яхва на пръста си:

- Облечи се и ела в кабинета ми!

От острия, насичащ думите тон на Черен капитан залязваме безвременно. Черната му душа ни замръква. И се напластяват на гъсти къдели чернилките в нас, сякаш рудникът скача върху ни и ни затрупва. Сякаш съм

понесъл гроба си на гръб, вървя към кабинета на Черен капитан, пропадайки в центъра на черна дупка. Овехтял, смлян и размазан съм на пихтия. През мен се прецежда небитието. Защото като в просъница виждам в двора на рудника да влиза джипът на двамата юначаги от Държавна сигурност. А никой не се е спасил от червената жестокост. Току-виж ме заберат към деветте кръга на ада в тяхното Белене и окачат на зъбите на подивелите прасета. Нито ще бъде пръв, нито последен, а един от хилядите.

Влизам в черния кабинет и в миг залязвам от полюсен студ. От стотина стола ме гледат комунисти-началници от всички рудници на мината. Очите им стрелят в мен неистовата си омраза и като саблено остри ледунки пропадат в жилавото ми тяло. Очите ми са похабени от ненавистта им. Изпречвам се пред техния фатален съд. Към мен, самотния копач на черно злато, бавно пристъпва Черен капитан. Бързо между мен и него се затрънва милиционерът на рудника, бръкнал дясната си ръка в джоба, където стиска жадуващия за смърт пистолет. Ясно за кого. За тиквата на раменете ми. Тук ще ти е краят, момче. Пригответи се за предгробие. Долу те чака джипът, пардон - катафалката на държавносигурниците.

- Гад, докога ще ни клеветиш? Кой си ти? Какъв си? За Лех Валенса ли се смяташ? Или за Солженицин? Обществото те изхвърли на боклука, а ние те приехме между нас направо с разряд за копач, дадохме и апартамент на семейството ти, а ти как се отплащаш за грижите на партията? С безброй писма до Първия. Кой си ти? Защо клеветиш партията? Гад!

Кръвта ми възвира от тази тирада от вонясало самодумие. От полюса прелетявам направо на екватора, сварен между зъбите на комуниста. Възврял, катапултирам от себе си.

- Каква е тази партия, бе? Шайка от разбойници, възяхнали народа. И имате зъб да гомнорите с мен, буквално слелия се с народа, поробен от вас и смачкан триста метра под умрелите. Три години старите миньори, задушавани от силикозата, се бореха за петдневна работна седмица и за силна храна, но от тяхната борба се възползвахте вие, комунистите началници, а три хилядите роби тринадесет години след указа на Народното ви събрание оставихте шест дни в седмицата заробени под мъртвите. И след като отново се обединихме и

най-после си извоювахме правото на петдневка, вие отново и отново година след година нарушавахте и нарушавате закона с какви ли не трудови съботници - и ленински, и димитровски, и деветосептемврийски, за да морите три хилядите роби, сякаш сме ви частна собственост, а не свободни граждани. И имате глупостта да наричате гад мен, един от тези три хиляди от вас поробени. Гад такъв!

Шибнат от жилавото ми слово, Черен капитан излиза обезумял от себе си. Триста дявола го хващат за шията и той като безумец крещи ли, крещи по мен, сякаш е самозабравилият се Хитлер. Цял час не мирясва гнилият му дух, забременял от дивотии. Най-после, разбрал, че не съм хапка за бедната му уста, оставя разръфаните си от безсилие словеса, запечатва дългия си черен поглед върху мен, като да ме разстреля, грабва телефона на бюрото си и започва да звъни по работните места в участъците:

- Ало, трети участък, как върви планът?

В отговор в големия кабинет на Черен капитан възвира зарево от смели думи:

- Стачкуваме, другарче! Всички рудници - и „Ораново”, и „Пирин” и „Канина” - стачкуваме! Докато не видим нашия другар при нас, няма да работим! И само косъм да блъснете от него, ще дойдем с джагите, с шилките и с лопатите да ви счупим мутрите и ви очупим на черни капитанчета! Готовановци!

Смут в началствата. Едрият глас на Митко Бомбата, както наричаме нашия другар Димитър Трайков, и смехът на миньорите ги бомбардират и опустошават. Зашеметен съм от възторг. Поднебесна усмивка озарява лицето ми. Станалото е невероятно и за мен. То е сърцето на подвига, пулсиращо с ритъма на свободата. Това е мигът, когато човеците стават граждани-борци.

Всъщност какво се е случило?

Когато изтръпнали от появата на Черен капитан в банята подписахме поредното си писмо до гаулайтера на червената партия, миньорите грабнаха писмото и го скриха от очите на началника, а Митко Бомбата го тикнал в таен джоб на куртката си. А когато миньорите слезнали в лампистерията да получат джагите, шилките, лампите и останалите си инструменти, какво да

видят: в административния двор господарски влиза познат на мнозина държавно-сигурен джип с двамата тайни агенти!

Димитър Трайков изтръпнал, в миг прозрял дебелината истина. Защото същите тези агенти неведнъж тормозели и него в кървавия си кабинет. И си казал: тези ченгета идват да отвлекат нашия другар в гръцмулите на беленските прасета! Ще допуснем ли? Смут обхванал душата на малкия човек, огромен колкото подвига. Ще допуснем ли? Стискал писмото в пазвата си и тръпнел целият! Ще допуснем ли? И приближил до вторачен в джипа шлосер:

- Братийо, бързо в рудника! След мен!

Интуитивно и двамата влизат в зиналата паст на главната галерия на рудника. Ускоряват крачките. Всеки миг е решаващ за делото. Тичат между релсите, прескачат траверсите. И така, докато стигнат до главната шахта на рудника, дълбока до долния хоризонт на съкровищата.

- Застопорвай машината! Дай ключа в мен! - командва Митко Бомбата и двамата се разбират от половин дума. Защото всеки миг е равен на един живот, заложен за общото добро и всичко това е равно на подвига. Взима слушалката на близкия телефон, иска линия и гласът му едрее ли, едрее: - Ало, рудник „Пирин“? Спрете работа! Наш другар е в опасност от Държавна сигурност! Ще го карат в Гулаг. Трябва да го спасим, както спасяваше нас. Разбрано? Ало, рудник „Канина“?...

Така миньорите от трите рудника са координирани за общи действия срещу червената власт от доблестния наш другар Димитър Трайков - Митко Бомбата, в чийто глас се вслушаха спотаено зарадвани три хиляди пирински миньори, видели апотеоза на подвига в най-страшното време, очернено от комунистите като лицето на Черен капитан.

- Влизай в рудника - махва към мен треперещата си ръка властникът.

Милиционерът вдясно от мен пуска пистолета в джоба си. Толкова смутен е: кого да арестува - мен или началника?

Слизам покрай платнените лица на държавносигурниците, побелели от ощавящ ги смут.

Бързам да стисна възторга на Митко Бомбата, на оня шлосер и на всички доблестни пирински миньори, прескочили в историята с приноса си в падането на комунизма.

А вече десет години през третото хилядолетие съм свой сред чужди и чужд сред свои. Репресиите се замениха с върла дискриминация. Световни професори-литературоведи от Европейския културен център за три дузини социални поеми и стихотворения, приети от тях за гениални творби, ме удостоиха с поетичен Оскар, със Специалната Международна награда за култура и с три Европейски награди за поезия.

А у нас - ненавист от завист и завист от ненавист. Във всяко време в майка България бездарията е на власт. Какво престъпно общество!